

AMERIKANSK MAKTDEMONSTRASJON

Celestial Echo med Malia blir den første låten. Jeg skruer opp volumet dit jeg tror det vil funke, og trykker «play». Inni svarte f#&!? og hule h!?*%&, utbryter jeg, og skruer opp lyden enda litt til.

Tekst og foto: [Roy Ervin Solstad](#)

Sjokket er momentant. Jeg har aldri hørt maken til bass. Aldri. Det er som å bli slått i mellomgulvet med en slegge. Likevel skriker jeg etter mer. Hele rekkehuset rister. Det er fullstendig galskap, men jeg klarer ikke å unngå å skru opp enda mer. Hadde jeg hatt takstein, hadde de trolig vært på vei ned. Heldigvis er det ingen andre enn meg hjemme, og naboen må jo være bortreist. Ikke det at jeg hadde brydd meg. Jeg bare må ha mer. En ting er at bassen har et dreiemoment som holder høyttalerne i et jerngrep, men det mest imponerende er med hvilken finesse denne brutaliteten serveres. Det er så detaljert selv helt nederst i den dype bassen, at omtrent alt annet jeg har hørt må ha skjult detaljer i opptaket jeg ikke visste fantes.

Nye låter med imponerende bass finnes fram og legges til spillelista. Til slutt må jeg ta en pause. Det er som jeg har blitt overkjørt av en dampveivals, og ligger der flat som en pannekake med verdens største glis om munnen.

Audio Research

I år er det nøyaktig 70 år siden den da 25 år gamle William Zane Johnson åpnet hifi-butikken Electronic Industries i hjembyen Minneapolis. Johnson, hvis fornavn gjerne ble forkortet til Bill, nøyde seg imidlertid ikke med å selge andre produsenter sitt utstyr. Han designet også sine egne produkter til kundene sine. Der første produktet var faktisk en mono-forsterker i tre chassiser.

Etter 17 år gikk Bill Johnson lei av å drive for seg selv, og solgte selskapet, patentene sine – og seg selv – til Peplow (som tok navnet Electronic Industries), et annet selskap i Minneapolis. Det var åpenbart ikke det lureste Bill hadde gjort til da i sitt liv, for bare to år senere kjøpte han rubbel og bit tilbake (inkludert seg selv), og grunnla Audio Research Corporation.

ARC valgte å satse på rørforsterkere, til tross for at transistorene var i ferd med å få verdenshegemoni innen forsterkerteknologi.

Resten er som man sier, historie.

Bill Johnson selv, døde 10. desember 2011, men selv snart ti år etter grunnleggerens død, lever selskapet i beste velgående. I tillegg til for- og effektforsterkere, lager ARC integrerte forsterkere, riaa-trinn, cd-spillere og digitalkonvertere. Prisene starter rett under 40.000 kroner for det billigste riaa-trinnet, til mellom 800.000 og 900.000 kroner for et par av de største 750 watts kraftige Reference 750SEL monoblokkene.

Reference 6SE

Allerede tidlig på 70-tallet ble SP-3 kåret til verdens beste forforsterker av amerikanske hifi-magasiner, og siden 1995 da Reference-serien ble introdusert, har ARC sine forforsterkere blitt regnet for å være av det ypperste penger kan kjøpe.

6SE er en videreføring av Reference 6 som ble introdusert i 2015, men det er gjort flere forbedringer sammenlignet med forgjengeren. Forforsterkeren har hentet mange av sine forbedringer som ARC utviklet i arbeidet med Reference 160-forsterkerne og Reference 750 SEL. Det inkluderer nye kondensatorer og internkabling spesialutviklet for 6SE. Ellers er det mye likt fra forgjengeren, og eiere av Reference 6 kan oppgradere til 6SE for omtrent 30.000 kroner. Det skal ta omtrent en hel dag å oppgradere den.

Totalt sitter det åtte rør i forforsterkeren. Seks av dem er inngangsrør og driverrør. Alle disse seks er av typen 6H30. De to siste rørene sitter i strømforsyningen, og er nok et 6H30-rør samt et 6550-rør. Hele konstruksjonen er en fullbalansert klasse A uten feedback.

Forforsterkeren er kun en linjeforforsterker. Det betyr at den verken har innebygget digitalkonverter eller riaa-trinn/platespillerforsterker. Det er imidlertid nok av inn- og utganger. Det er fire balanserte og fire ubalanserte utganger. Det er også to balanserte og to ubalanserte utganger, samt balansert eller ubalansert tape out. Det betyr at du har utganger nok til å koble til både hodetelefonforsterker, subwoofere og effektforsterker.

Et par ulemper er det dog med denne forforsterkeren. Det ene er at den er stor. Høyden på nesten 20 centimeter er høyere enn mange effektforsterkere, men Reference 6 SE blir i tillegg såpass varm på grunn av sine åtte rør at det trengs godt med luft over den. Audio Research anbefaler minimum 15-20 centimeter, ergo trenger du minst 35 centimeter avstand mellom hyllene der du har tenkt å plassere Reference 6SE.

Jeg blir også litt oppgitt over kvaliteten på fjernkontrollen. Den skal ha skryt for å styre alt som kan styres på forforsterkeren, men da er det også jamnt slutt. Audio Research Reference 6 SE koster 200.000 kroner. Det synes ikke på fjernkontrollen. Det er en liten kjip svart plastfjernkontroll med grå gummiknapper som man så på fjernkontroller for 15-20 år siden. Det henger ikke på greip. Audio Research burde ha en fjernkontroll i aluminium, gjerne med knapper som matcher knappene på fronten på forforsterkeren. Det plastrælet ARC legger ved forforsterkeren er så langt unna feel-good som mulig, og står i ekstremt stor kontrast til kvalitetsfølelsen på selve forforsterkeren.

Reference 80S

Effektforsterkeren Reference 80S har heldigvis ingen fjernkontroll, men som sine større søsken, Reference 160M og Reference 160S, har den det lekre gjennomslittige displayet som både viser utgangsnivå og lar deg se inn på rørene. 80S erstatter Reference 75 SE, og den er strengt tatt en nedskalert 160S. Egentlig er det bare utgangseffekten som er halvert, sammenlignet med storebror. Det betyr at effektforsterkeren har autobias-løsning som justerer spenningen på rørene kontinuerlig basert på eventuell alderssvækkelse av rørene, men også variasjoner i spenningen fra strømforsyningen. Du kan selvsagt også bytte mellom ultralinear til triodedrift. Dette gjøres ved å trykke på en knapp på fronten av effektforsterkeren. På baksiden kan du for øvrig justere hastigheten på den lille vifta som er bygget inn i basen på forsterkeren. Mange er skeptiske til vifter, men jeg har ikke hørt den i det hele tatt når jeg har spilt musikk, så med mindre du har hørsel som en flaggermus burde det gå bra. Det er også en knapp for å sjekke tilstanden på rørene.

Baksiden har inngang for både balanserte og ubalanserte kabler, men siden Audio Research Reference 80S er en fullbalansert konstruksjon, kan det jo være greit å benytte balanserte kabler om resten av utstyret ditt også er balansert.

Som med forforsterkeren er dette et digert beist, og med 15-20 centimeter over effektforsterkeren, er du fort oppe i over 40 centimeter hylleavstand. Det finnes for øvrig et gitter du kan ha over rørene, men denne konstruksjonen ser definitivt best ut, uten gitteret på.

Lyden

Den første testen av lyden gjør jeg kun ved å prøve meg med forforsterkeren, Reference 6 SE. Den kobler jeg til mine to effektforsterkere, Vera P150/600, og det låter utrolig bra. Kvaliteten minner mer om selve forforsterkeren enn fjernkontrollen, men heldigvis er lyden det viktigste. Jeg har i samme periode hatt Primaluna EVO400 til test. Det er en forforsterker til en helt annen pris enn ARC, men det går rykter på det store internettet om at EVO400 har fått folk til å selge ARC-forforsterkerne sine.

Det er imidlertid ikke vanskelig å høre forskjell på de to. Sammenlignet med forforsterkeren Primaluna EVO400 er det enda mer luft mellom instrumentene og lydbildet bretter seg enda mer ut i dybde og bredde. Det er som man får enda større innsyn i opptaket. Du trenger rett og slett lenger inn i sjelen på utøverne.

Den virker også totalt uanstrengt i det den foretar seg. Det gir seg utslag i mer ro i

lydgjengivelsen, og enda bedre dynamikk.

Etter 100 timer med innspilling er det likevel noe som ikke stemmer helt. Mellomtonen virker nesten å falle litt igjennom sammenlignet med EVO400, og på enkelte opptak er det en liten hardhet i ovre mellomtone som gjør at man får lyst til å skru ned volumet, ikke opp. Gitaropptaket på Long After You Are Gone med Chris Jones fra plata Moonstruck skjærer nesten i ørene, og piano-klangen på Sweet Georgia Brown fra plata Soular Energy med Ray Brown Trio er også litt i hardeste laget på de lysere tonene. Det kan være at jeg ikke har gitt forforsterkeren nok timer. Nesten hundre timer til, og nå skjønner jeg at det ikke er forforsterkeren som mangler noe. Det er tålmodigheten min. Faktisk sier Audio Research at forforsterkeren bør få minst 600 timer, og det er nesten så jeg tror dem. I det jeg bikker 180 timer, merker jeg nemlig en klar forbedring. Hardheten er borte, og mellomtonen er der jeg vil ha den. Fyldig, detaljert og med masse energi.

Enda bedre blir det når jeg kobler til effektforsterkeren Reference 80S. Da faller alt på plass, og glimrende lyd blir helt vidunderlig.

**SPESIFIKASJONER:
AUDIO RESEARCH REFERENCE 6SE LINE-STAGE**

- **Linjeinnganger:** fire balanserte (XLR) og fire ubalanserte (RCA)
- **Utganger:** To balanserte (XLR) eller ubalanserte (RCA), balansert XLR og ubalansert RCA tape ut
- **Gain:** Tolv desibel (XLR), seks desibel (RCA), null desibel (tape ut)
- **Frekvensrespons:** 2Hz-80kHz (+/- 3dB)
- **Total harmonisk forvrengning:** mindre enn 0,01% (2V RMS), balansert
- **Utgangsnivå:** 2V RMS
- **Inngangsimpedans:** 120K ohm (XLR), 60K ohm (RCA)
- **Utgangsimpedans:** 600 ohm (XLR), 300 ohm (RCA)
- **Volumregulering:** 104 steg
- **Automatisk oppvarming/beskyttelse:** ca 45 sekunder
- **Rørbestykning:** Seks stk 6H30 Dual triode for audio-kretser, 6550C og 6H30P i strømforsyning
- **Dimensjoner:** 48 x 19,8 x 41,9* cm (BxHxD)
- **Vekt:** 17 kilo
- **Finish:** Sølv eller sort aluminium
- * Dybden blir 45,9 cm inkludert rackhåndtak

**SPESIFIKASJONER:
AUDIO RESEARCH REFERENCE 80S**

- **Utgangseffekt:** 2 x 70 watt i 8 Ohm i ultralinear drift, 2 x 33 watt i triode-drift
- **Frekvensrespons:** 7-94.000 Hz
- **Inngangsfølsomhet:** 1,4 V RMS (balansert), 0,7 V RMS (ubalansert)
- **Inngangsimpedans:** 300 kOhm (balansert), 75 kOhm (ubalansert)
- **Høytalerterminaler:** 4-, 8- og 16 Ohm
- **Strømforbruk:** 420 watt ved oppgitt utgangseffekt
- **Rørbestykning:** To matchede par med KT150, to 6H30-rør
- **Størrelse:** 48 x 26 x 47* cm (BxHxD)
- **Vekt:** 28,2 kilo
- **Finish:** Sølv eller sort aluminium
- * Dybden blir 53,3 cm inkludert rackhåndtak

Resultatet er enda mer kropp, men med en fantastisk kontroll på PMC-høytalerne mine. Selv om de 70 wattene er drøyt en tredel av det PMC anbefaler som minimumseffekt, så mister aldri ARC pusten. I stedet for å få lyst til å dempe nivået, må jeg bare skru opp. Det er ikke ofte jeg blir målløs, men det ble jeg nå. Dette er en lyd jeg kommer til å drømme om lenge etter at dette forsterkersettet forlater lytterrommet mitt. Tryk med Sidsel Endresen og Bugge Wesseltoft er så virkelighetsnært at det er som å ha duoen i stua. Det er brystklang i stemmen, det er detaljer, luft, klang, dynamikk på både mikro og makronivå, saftig bass, luftig diskant og en aldeles vidunderlig mellomtone. 380.000 kroner for et forsterkersett er utrolig mye penger, men den lyd kvaliteten jeg har hatt hjemme med det settet, tror jeg vanskelig kan gjenskapes for mindre. Det er bare å legge inn en lottokupong til og håpe det beste. Audio Research Reference 6SE og Reference 80S har nå rykket opp til å bli gullgryta i enden av regnbuen for meg. Det er pur magi.

Konklusjon

Audio Reference 6SE og Reference 80S har gitt meg den beste lyden jeg har hørt hjemme hos meg noensinne. Hver for seg er de veldig gode, men sammen skjer det noe helt spesielt. Den synergi-effekten man får ved å bruke både Reference 6 SE og Reference 80S gir en lyd kvalitet man nesten må høre for å tro. Selv om jeg strengt tatt verken har plass eller penger til å kjøpe det settet, så kommer det til å bli veldig trist når disse fantastiske produktene blir hentet av importøren. Måtte bare den lotto-kupongen gå inn med mer enn de 45 kronene jeg vinner fra tid til annen.

VI LIKER:

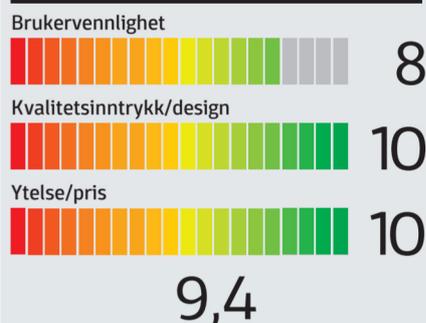
- En bass å dø for
- Ekstremt med detaljer og voldsom holografi
- Fantastisk byggekvalitet

VI LIKER IKKE:

- Koster så mye at få vil ha råd
- Store og trenger mye luft rundt seg
- Utrolig kjip fjernkontroll

STEREO+ MENER: Synergi-effekten mellom for- og effektforsterkeren gir pur lyd magi.

KARAKTERER

Audio Research Reference 6SE og Reference 80S

PRIS:
 AUDIO RESEARCH REFERENCE 6SE Kr. 199.900,-
 AUDIO RESEARCH REFERENCE 80S Kr. 179.900,-
 IMPORTØR: Mono
 LINK: www.mono.no